

ВИЩА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОМІСІЯ СУДДІВ УКРАЇНИ

16 червня 2017 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я № 129/вс-17

Вища кваліфікаційна комісія суддів України у пленарному складі:

головуючого – Устименко В.Є.,

членів Комісії: Бутенка В.І., Василенка А.В., Весельської Т.Ф., Заріцької А.О., Козлова А.Г., Лукаша Т.В., Луцюка П.С., Макарчука М.А., Мішина М.І., Прилипка С.М., Тітова Ю.Г., Шилової Т.С., Щотки С.О.,

розглянувши питання про підтвердження здатності кандидата на посаду судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Школярова Віктора Федоровича здійснювати правосуддя у відповідному суді, стосовно якого оголошено перерву відповідно до абзацу 2 частини першої статті 88 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»,

встановила:

Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (далі – Комісія) від 7 листопада 2016 року № 145/зп-16 оголошено конкурс на зайняття 120 вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду.

7 грудня 2016 року Школяров В.Ф. звернувся до Комісії із заявою про проведення стосовно нього кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за спеціальною процедурою призначення.

Комісією 13 грудня 2016 року прийнято рішення № 145/вс-16 про допуск Школярова В.Ф. до участі у конкурсі на посаду судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Рішенням Комісії від 11 січня 2017 року № 2/зп-17 призначено кваліфікаційне оцінювання 653 кандидатів, допущених до участі у конкурсі на зайняття 120 вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду, зокрема Школярова В.Ф.

Комісією 8 лютого 2017 року прийнято рішення № 17/вс-17 про допуск Школярова В.Ф. до проходження кваліфікаційного оцінювання для участі у конкурсі на посаду судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

Положеннями статті 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) закріплено, що кваліфікаційне оцінювання проводиться Комісією з метою визначення здатності судді (кандидата на посаду судді) здійснювати правосуддя у відповідному суді за визначеними критеріями. Такими критеріями є: компетентність (професійна, особиста, соціальна тощо), професійна етика, доброчесність.

16 лютого 2017 року Школярів В.Ф. склав анонімне письмове тестування, за результатами якого набрав 76,5 бала, і згідно з рішенням Комісії від 17 лютого 2017 року № 12/зп-17 допущений до виконання практичного завдання на етапі іспиту під час кваліфікаційного оцінювання у межах процедури конкурсу до відповідних касаційних судів у складі Верховного Суду.

За результатами виконаного 21 лютого 2017 року практичного завдання Школярів В.Ф. набрав 68,5 бала та згідно з рішенням Комісії від 29 березня 2017 року № 22/зп-17 є таким, що допущений до другого етапу кваліфікаційного оцінювання «Дослідження досьє та проведення співбесіди» у межах процедури конкурсу до Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду.

Згідно з абзацом 3 пункту 20 розділу III Положення про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, затвердженого рішенням Комісії від 3 листопада 2016 року № 143/зп-16, під час співбесіди обов'язковому обговоренню із суддею (кандидатом) підлягають дані щодо його відповідності критеріям професійної етики та доброчесності.

Відповідно до положень статті 87 Закону, з метою сприяння Комісії у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання утворюється Громадська рада доброчесності, яка надає, за наявності відповідних підстав, висновок про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

Громадською радою доброчесності надано Комісії висновок про невідповідність кандидата на посаду судді Верховного Суду Школярів В.Ф. критеріям доброчесності та професійної етики, затверджений 22 травня 2017 року.

Відповідно до висновку, 31 липня 2009 року Верховний Суд України на спільному засіданні Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії, враховуючи прийняте у 2008 році рішення Європейського суду з прав людини у справі “Яременко проти України” постановив ухвалу про виключення з мотивувальних частин вироку Апеляційного суду міста Києва від 20 листопада 2001 року та ухвали колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 18 квітня 2002 року стосовно ОСОБА_1 посилення на певні докази.

У наступному рішенні, прийнятому за зверненням цього ж заявника у 2015 році (справа “Яременко проти України 2”), Європейський суд з прав

людини зазначив, що Верховний Суд України лише закріпив порушення його права на справедливий судовий розгляд, на захист, на мовчання та права не свідчити проти себе, не зважаючи на висновки Європейського суду з прав людини, викладені у рішенні від 12 червня 2008 року.

Тож, на думку Громадської ради доброчесності, оскільки Школярів В.Ф. входив до складу Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України і на день постановлення ухвали, яким є 31 липня 2009 року, перебував на робочому місці, то у декларації доброчесності судді повинен був підтвердити факт прийняття ним рішення, передбаченого статтею 3 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні”.

Стосовно вказаних обставин кандидат надав письмові пояснення, які підтримав на засіданні Комісії як у колегіальному, так і у пленарному складі, та зазначив, що 31 липня 2009 року Верховний Суд України на спільному засіданні Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії за клопотаннями заступника Генерального прокурора України та захисника обвинуваченого ОСОБА_2, внесеними за поданням п’яти суддів Верховного Суду України в порядку виключного провадження переглядав вирок Апеляційного суду міста Києва від 20 листопада 2001 року стосовно ОСОБА_1, відповідно до положень глави 32 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року (у редакції чинній на час перегляду вироку; далі - КПК України 1960 року).

Так, згідно з частиною третьою статті 400-10 КПК України 1960 року, подання суддів про судовий розгляд клопотання щодо перегляду судового рішення розглядалися на спільному засіданні судових палат Верховного Суду України, уповноважених законом на розгляд кримінальних справ за правилами, встановленими для перегляду справ у касаційному порядку. Рішення такого засідання ухвалювалось більшістю голосів відкритим голосуванням, складалось суддею-доповідачем, який разом з головуючим і підписували його.

Тож, прийнята за результатами такого перегляду ухвала, на його думку, не є рішенням, визначеним статтею 3 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні”, а тому у декларації доброчесності судді, зокрема в пункті 17 він і не підтвердив факт прийняття такого рішення.

Вирішуючи питання відповідності кандидата на посаду судді Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду Школярова В.Ф. критеріям доброчесності та професійної етики, Комісія виходить з такого.

Відповідно до пункту 6 Умов проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду, затверджених рішенням Комісії від 7 листопада 2016 року, серед документів, які кандидат на посаду судді подає для участі у конкурсі, є декларація доброчесності судді. У цій декларації кандидат, зокрема, зазначає, чи ухвалювалися ним рішення, передбачені статтею 3 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні”, шляхом проставлення відмітки “підтверджую” або “не підтверджую” у пункті 17 цієї декларації.

Частиною другою статті 3 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні” встановлено, що суддя суду загальної юрисдикції підлягає перевірці у разі, якщо він одноособово або у колегії суддів здійснював розгляд справи або ухвалював рішення з допущенням порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, констатованих у рішенні Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ).

Відповідно до статті 2 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні” здійснення такої перевірки покладалося на Тимчасову спеціальну комісію з перевірки суддів судів загальної юрисдикції (далі – Тимчасова спеціальна комісія), яка була утворена при Вищій раді юстиції, а метою цієї перевірки, згідно зі статтею 1 цього ж Закону було, серед іншого, з'ясування фактів, що свідчать про порушення суддями присяги, наявності підстав для притягнення суддів до дисциплінарної або кримінальної відповідальності; утвердження в діяльності суддів принципів незалежності та неупередженості.

Відповідно до частини першої статті 49 Закону, суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Комітет Міністрів Ради Європи у статті 66 своїх Рекомендацій CM/Rec (2010)12 державам - членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалених на засіданні заступників міністрів 17 листопада 2010 року, врівноважив незалежність і відповідальність судді таким чином: “Тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для їх цивільної або дисциплінарної відповідальності, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості”.

Отже, за загальною тенденцією, відповідальність суддів допускається, але лише за умови свідомого (за наявності умислу або грубої недбалості) вчинення суддею відповідного проступку. Таким чином, у питанні відповідальності суддів на підставі рішення ЄСПЛ, в якому констатовано порушення певних норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, необхідно довести їхній умисел або грубу недбалість; відповідальність суддів не може ґрунтуватися лише на самому факті ухвалення ЄСПЛ такого рішення.

У пунктах 41, 42 свого висновку від 13 червня 2016 року № 847/2016 Європейська комісія за демократію через право (Венеціанська комісія) зазначила, що ЄСПЛ лише встановлює відповідальність держави - відповідача. Неможливо розумно заявляти або припускати, що ЄСПЛ, розглядаючи передані йому справи усіх заявників, основну увагу у своїй практиці приділяє оцінці, кількісному визначенню та аналізу характеру чи ступеня вини (протиправне зловживання своїми повноваженнями, злочинний умисел або груба недбалість) кожного з тих суддів, чиї національні рішення оскаржуються до ЄСПЛ. Це має бути предметом іншої, внутрішньої судової процедури.

Необхідно пам'ятати, що питання, яке розглядає ЄСПЛ, не зводиться до судового переслідування суддів, які брали участь у розгляді справи на

національному рівні. Отже, будь-яке рішення цього Суду на користь заявника (включно зі встановленням порушення) не відповідає стандарту, необхідному для встановлення кримінальної відповідальності особи, оскільки справа процесуально не є судовим переслідуванням особи чи судді за протиправну поведінку.

Таким чином, у кожному конкретному випадку прийняття ЄСПЛ негативного рішення, національний орган, уповноважений вирішувати питання щодо відповідальності судді, повинен надати оцінку його поведінці та визначити ступінь його індивідуальної вини. В іншому ж разі, порушуватиметься принцип незалежності суддів, вони стануть вразливими до зовнішнього впливу та нестимуть відповідальність за причини, що виходять за межі їх службових функцій.

Відповідно до статті 2 Закону України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні”, компетентним органом з питання перевірки судді суду загальної юрисдикції, у разі розгляду ним справи або ухвалення рішення з допущенням порушень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, констатованих у рішенні Європейського суду з прав людини, були Тимчасова спеціальна комісія та Вища рада юстиції.

Втім, як пояснив під час засідання Школярів В.Ф., перевірку за Законом України “Про відновлення довіри до судової влади в Україні” він не проходив, оскільки скарги стосовно нього не подавалися. Отже, на національному рівні відсутні будь-які рішення, якими встановлено його вину в ухваленні рішень з порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, констатованим у рішенні Європейського суду з прав людини.

Відповідно до частини першої статті 88 Закону, якщо Громадська рада доброчесності у своєму висновку встановила, що кандидат на посаду судді не відповідає критеріям професійної етики та доброчесності, то Комісія може ухвалити рішення про підтвердження здатності такого кандидата на посаду судді здійснювати правосуддя у відповідному суді лише у разі, якщо таке рішення підтримане не менше ніж одинадцятьма її членами.

Дослідивши досьє кандидата, заслухавши доповідача члена Комісії Весельську Т.Ф., надавши оцінку фактам, викладеним Громадською радою доброчесності, та аргументам, наведеним Школяровим В.Ф., Комісія приходить до висновку, що доводи Громадської ради доброчесності про невідповідність кандидата критеріям доброчесності та професійної етики не знайшли свого підтвердження під час процедури кваліфікаційного оцінювання у межах конкурсу на зайняття вакантної посади судді Верховного Суду.

На підтримання такого рішення висловилося дванадцять із чотирнадцяти членів Комісії.

Керуючись статтями 88, 93, 101 Закону, Положенням про порядок та методологію кваліфікаційного оцінювання, показники відповідності критеріям кваліфікаційного оцінювання та засоби їх встановлення, Комісія

вирішила:

визнати Школярова Віктора Федоровича таким, що за критеріями професійної етики та доброчесності підтвердив здатність здійснювати правосуддя у Касаційному кримінальному суді у складі Верховного Суду, а Комісії у складі колегії завершити проведення стосовно нього кваліфікаційного оцінювання.

Головуючий

В.Є. Устименко

Члени Комісії:

В.І. Бутенко

А.В. Василенко

Т.Ф. Весельська

А.О. Заріцька

А.Г. Козлов

Т.В. Лукаш

П.С. Луцюк

М.А. Макарчук

М.І. Мішин

С.М. Прилипко

Ю.Г. Тітов

Т.С. Шилова

С.О. Щотка